אשכח תני ופליג. א *כל יום שיש בו קרבן מוסף כגון ראש חודש וחולו של מועד צריך להזכיר מעין המאורע אם לא הזכיר מחזירין אותו. ב וכל שאין בו קרבן מוסף כגון חנוכה ופורים צריך להזכיר מעין המאורע אם לא הזכיר אין מחזירין אותו. חנן בר אבא וחברייא הוו יתבין אכלין בשבתא מן דאכלין ובריכין קם אזל ליה חזר לגבן אשכחנון ברכין. אמר ולא כבר בירכנו אמרין ליה מברכין וחזרין ומברכין דאשכחן מדכרא דשבתא. לא אמר כן ר' בא בשם רבי הונא ר' ירמיה מטובה *בשם רב ג שכח ולא הזכיר של שבת אומר אשר נתן מנוחה לעמו ישראל. כן ד בשהסיע דעתו וכן בשלא הסיע דעתו. תני *עשרה בני אדם שהיו מהלכין בדרך אע"פ שכולם אוכלין מככר אחד כל אחד ואחד מברך לעצמו. ה ישבו ואכלו אע"פ שכל אחד ואחד אוכל מככר עצמו אחד מברך על ידי כולם. ר' ירמיה ו זמין לחבריה בפונדקא:

הלכה ה מתני'

ז *שתי חבורות שהיו אוכלין בבית אחד בזמן שמקצתן רואין אילו את אילו הרי אלו מצטרפין לזימון ואם לאו אילו מזמנין לעצמן ואילו מזמנין לעצמן ואין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים דברי ר"א והחכמים אומרים מברכין: גמ' רבי יונה ור' אבא בר זיכנא בשם ר' זעירא ח *לשני בתים נצרכה. א"ר יוחנן והן שנכנסו משעה ראשונה על מנת כן. אילין ט בית נשיאי מה את עבד לון בבית אחד או בשני בתים. נאמר אם היה דרכן לעבור אילו על אילו מזמנין ואם לאו אין מזמנין. ר' ברכיה מוקים לאמוריה על תרעא מציעיא דבי מדרשא י והוא מזמן על אילין ועל אילין: אין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים דברי ר' אליעזר והחכמים אומרים מברכין. רבי זריקא *בשם ר' יוסי בן חנינא מודים חכמים לר' אליעזר בכוס של ברכה שהוא נותן לתוכו מים כל שהוא. *נהיגין רבנן בההן כסא דקידושא. מילתא דר' יוסה פליגא אדר' יונה דר' יונה טעם כסא כ ומתקן לה.

אין

שיתחייב בברכת המזון הלכך אין מחזירין אותו: אשכח תני ופליג. אשכחן ברייתא בתוספתא פ"ג דפליג על ר' יוחנן דקתני כל יום שיש בו קרבן מוסף כגון ר"ח וכו' מחזירין אותו: קם אזל ליה. חנן בר אבא וכשחזר אצלם מצא אותם שמברכין עוד הפעם ברכת המזון: מברכין וחוזרין ומברכין וכו'. אע"פ שברכנו אנחנו חוזרין ומברכין לפי ששכחנו להזכיר של שבת בראשונה: לא אמר כן כו'. חזר ואמר להם חנן בר אבא וכי לא אמר כן רבי בא בשם ר"ח דאם שכח ולא הזכיר של שבת בברכת המזון אומר ברוך אשר נתן מנוחה לעמו ישראל וא"צ לחזור לראש: כן בשהסיע דעתו. כאן דאמרינן צריך לחזור ולברך כשהסיח דעתו כלומר שכבר פתח בהטוב ומטיב והסיח דעתו מלזכור של שבת דאז צריך לחזור לראש וכיון שאנחנו לא הזכרנו מקודם חזרנו לראש: וכאן בשלא הסיע דעתו. הא דאמר רב בשלא הסיח דעתו כשסיים ברכת בונה ירושלים אלא שנזכר מיד קודם שפתח בהטוב ומטיב אז אומר ברוך אשר נתן מנוחה וא"צ לחזור לראש: תני. בתוספתא פ"ה: כל א' וא' מברך לעצמו. שאין כאן קביעות שיהא אחד מברך לכולם עד שישבו לאכול ביחד: זמין לחבריה בפונדקא. כלומר שהיה הולך בדרך עם חביריו ולא זימן עליהם עד שהגיעו לפונדק א' וישבו לאכול ביחד אז זימן עליהם וכהאי דתנינן בתוספתא:

הלכה ה מתני' ואם לאו אלו מזמנין לעצמן. ובזמן ששמש אחד משמש לשתי החבורות אע"פ שאין אלו רואין את אלו השמש מצרפן: אין מברכין על היין. בורא פרי הגפן עד שיתן לתוכו מים לפי שהיה יינם חזק מאד ולא היה ראוי לשתייה בלא מים הלכך אכתי לא אשתני למעליותא ולא זו מברכתו הראשונה ומברכין עליו בורא פרי העץ כעל ענבים ואין הלכה כר"א: גמ' לשני בתים נצרכה. הא דקתני רישא בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו מצטרפין לזימון לא נצרכה אלא אפי' אוכלין בשני בתים והן פתוחין זה לזה בזמן שיכולין לראות אלו את אלו מצטרפין לזימון דהאלו בבית אחד לא הוה צריך למיתני לרישא והא דנקט בית אחד משום סיפא נקט לה דאפי' בבית אחד אם לאו אלו מזמנין לעצמן ואלו לעצמן: והן. ודוקא שנכנסו משעה ראשונה על מנת כן שיצטרפו לזימון כאחד: אילין בית נשיאי. שיש להן הרבה בתים סמוכין זה לזה ופעמים הן פתוחין ופעמים נעולים: מה את עביד לון כבית אחד או כשני בתים. כלומר הואיל ואינן פתוחין תמיד בשעת הסעודה אלא לפעמים הן סגורין היאך אתה עושה אותן אם הדמה אותן לשני בתים ממש מכיון שאינן פתוחין תמיד או דילמא הואיל ולפעמים פתוחין ובאותה השעה יכולין לראות אלו את אלו כבית אחד הוו ומצטרפין הן: נאמר. דכך הוא הדין שאם היה דרכן לעבור אלו דרך אלו מזמנין אע"פ שהן לפעמים סגורין ואם לאו אין מצטרפין לזימון: מוקים לאמוריה. היה מעמיד להשמש שלו על שער האמצעי מבית המדרש שפתוח לכאן ולכאן והיו שם חבורה אחת מצד זה וחבורה אחת מצד זה וכיון שהשמש באמצע ומשמש לשתיהן היה מצרפן לזימון אלו עם אלו כדאמרינן אם היה השמש ביניהן השמש מצרפן: מודים חכמים לר"א בכוס של ברכה. של מזון שנותן לתוכו מים כל שהוא למצוה מן המובחר: נהיגין רבנן כן גם בההן כסא דקידושא. לתת לתוכו מים כל שהוא. מילתא דר' יוסי דאמר מודים חכמים וכו' פליגא אדר' יונה שהיה טועם כוס של ברכת המזון אחר הברכה ואח"כ

דר' יונה טעם כסא ומתקן לה. התוס' והרא"ש ז"ל מפרשין שהי' טועם בלילה ולמחר מוזגו כמים ושותה אותו אלמא דבלילה לא הי' מזוג דאי הי' מזוג גם בקידוש דלילה היכי הוי משהי יין מזוג בלילה ע"ז מדחה ר"י דלעולם הי' מזוג בקידוש הלילה אך היה משהי לי' בכלי מתכות:

וקשיא

עין משפט
נר מצוה

לג
א ב מיי' פ"ב מתפלה ה"י סמ"ג עשין יט טוש"ע או"ח סי' תכב ס"א ע"ש וסי' תל ס"ב וסי' תרפב ס"א וסי' תרצג ס"ב

לד
ג ד מיי' פ"ב מהל' ברכות ה"ב סמ"ג עשין כז טוש"ע או"ח סי' קפח ס"ו

לה
ה ו מיי' פ"ה מה"ב ה"ב סמ"ג עשין שם טוש"ע שם סי' קסו סי"א

לו
ז מיי' פ"ה שם ה"ב סמ"ג שם טוש"ע שם סי' קצה ס"א

לז
ח ט י טוש"ע שם ס"א ב

לח
כ טוש"ע או"ח סי' קפב ס"ג ו וסי' רעא סי"א

גליון
הש"ס

דילן בשם רבא דהא נהג עלמא כר"י וגם המעשה הוא בשם רפרם. ואין זה תימא דכן דרך הירושלמי להפך הסוגיות. ולפעמים אפי' גירסות והברייתות ואפי' המשניות כמ"ש הרשב"א בתשובה ח"א סי' רלא. וע' בתוס' יבמות סוף קד ע"א ד"ה מר סבר. ושמור זה הכלל. ולא נצטרך לבעותו:

מסורת
הש"ס

תוספתא ברכו' פ"ג.

ברכות מט:

שם מב:
תוספתא פ"ה

ברכות נ.

תוס' ברכות שם ד"ה שמש

שם ע"ב
ע' תוס' שם דף נג. ד"ה טעמו. וברא"ש פ' ע"פ סי' יג.

מראה הפנים

אשכח תני ופליג וכו'. ולמאי דמפרש במוה"ל שם בזה לא פליגא הך ברייתא דהאי תפלה דחובה היא והלכך מחזירין אותו אבל ברכת מזונא דאי בעי אכיל בר"ח פת אי בעי לא אכל פת אין מחזירין אותו כדפרישי' בפנים וכ"כ התוס' והרא"ש ז"ל:

תני עשרה בני אדם שהיו מהלכין בדרך וכו'. האי תוספתא מייתי לה התם בפ' דלעיל דף מ"ב ע"ב למירמי אמתני' דהתם דקתני הסיבו ומשני לה רב נחמן בר יצחק כגון דאמרי ניזול וניכול לחמא בדוך פלן דכהסיבו דמי והיינו דר' ירמיה דהכא דקאמר זמין לחבריה בפונדקא וכדפרישית בפנים ולאו דוקא בפונדק קאמר אלא אפי' קבעו עצמן באיזה מקום לאכול ביחד כדמוכח מההיא עובדא דתלמידי דרב שם וכן פסקו הפוסקים ז"ל אלא דאורחא דמילתא נקט הכא דאין מן הדרך לקבוע ולאכול ביחד כ"א באיזה פונדק אחד:

לשני בתים נצרכה. הרא"ש והרשב"א הביאו לזה וכתבו דמתני' אורחא דמלתא נקט'. וכמה שבארתי בפנים ומבואר מתוך כך הבעיא אילין בית נשיאה מה את עביד לון וכו' דאי כפשטה דמתני' לאו דוקא. וה"ה לשני בתים א"כ מאי קמיבעיא ליה אם כבית אחד או כשני בתים והוספתי בביאור זה כדבפנים ובהכי מתפרש הכל בדיוקא. וגם תיבת נצרכה מדויקת למאי דפרישית. וכן נראה מדברי התוס' בדף נ' ע"ב ד"ה השמש מצרפן. וכהא דקאמר ר' יוחנן הכא והן שנכנסו משעה ראשונה ע"מ כן ראיתי להרשב"א ז"ל שכתב על זה ונראה דאפי' לשתי חבורות שהיו בבית אחד נמי קאמר דדוקא כשנכנסו משעה ראשונה לכך דהוה ליה כהסיבו יחד וכ"כ הראב"ד ז"ל ומכאן שאפי' לברכת הזימון בעינן הסיבה ומתני' דהסיבה דפ' כיצד בין בברכת הלחם שהוא המוציא בין בברכת הזימון הוא אבל ראיתי לגדולי המפרשים האחרונים ז"ל שפירשו אותה משנה דוקא בברכת הלחם אבל בברכת הזימון אינה צריכה הסיבה כפשטה דמשמעתא דהתם דעל ההיא מתני' עכ"ל וקשיא לפי' אלו גדולי המפרשים ז"ל מהאי עובדא דתלמידי דרב דהתם דהוה מספקא להו בעובדא דידהו אי כהסיבו דמי או לא והתם לענין ברכת המזון הוי וכדכתבו התוס' ופשט להו הכוא סבא דכהסיבו דמי אלמא כדבריו הראשונים ז"ל הוא העיקר וכן העלה הוא ז"ל בפ' כיצד וכתב שזה דוקא בדורות הראשונים שהיה דרכן להיסב. וא"כ האידנא אין נ"מ גם להאי דקאמר הכא שצריך שנכנסו משעה ראשונה ע"מ כן:

מוקים לאמוריה וכו'. לפי מה שהעתיק הרשב"א ז"ל נראה על הא דקאמר התם אם היה שמש ביניהן מצרפן. הוה משמע דהיה מפרש לה כדפרישית בפני'. ומיהו לא מצינו בהלכותיו

פירוש מבעל ספר חרדים

לשתי חבורות אם ירצו: **גמ'**. אשכחן מדכרה דשבתא. שכחנו להזכיר של שבת בברכת עמנו: אומר אשר נתן וכו'. ודעת הירושלמי דאפילו סיים כל הארבעה ברכות של ברכת מזון ואח"כ נזכר אומר זאת הנוסחא ואין צריך לחזור ולברך ברכת מזון: כאן בשהסיע דעתו'. אחר שסיימו ארבע ברכות לא נזכרו מיד אלא הסיחו דעתם לענין אחר ושוב לא מהני שיאמרו ברוך אשר נתן מנוחה לעמו ישראל אלא חוזרין לראש ברכת המזון: ישבו ואכלו וכו'. הסכימו כלן תחלה לישב כהיסבו דמי כדפרישנא במתני': רבי ירמיה זמין לחבריה בפונדקא: המעשה חסר מן הספרים:

פי' ה"ר עובדיה

מתני'. ואם לאו אלו מזמנין לעצמן. ובזמן ששמש אחד לשתי החבורות אע"פ שאין רואין אלו את אלו השמש מצרפן: **גמ'**. ה"ג תנא אם יש שמש ביניהם השמש מצרפן רבי יונה וכו' פירש"י אם יש שמש ביניהן שמשמש לשתיהן אע"פ שאין רואין אלו את אלו כגון יריעה פרוסה ביניהם וכתבו התוס' וה"ה לשני בתים ושמש משמש לשתיהן וכן איתא בירושלמי עכ"ל: והוא שנכנסו וכו'. אבל אם מתחלה נכנסו על מנת שיהא שמאכל אחד ואחד ובהם שני מלכות ושמש של זה [שמש] גם לשני אינו מצרפן דאקראי הוא דאם לא שני לחבורתו אפי' באמצע סעודה היה הראשון מסתלק ואע"פ שלא בא זה לא צרפן: אילין שתי חבורות בשני בתים בבית הנשיא שאוכלין משלו מי חשיבו כבית אחת ורואין זה את זה או לא: מזמנין. כלומר מצטרפין לזימון: על אילין ועל אילין:

מתני'. אין מברכין על היין בורא פרי הגפן עד שיתן לתוכו מים. לפי שהי' יינן חזק מאוד ולא היה ראוי לשתיה בלא מים הלכך אכתי לא אשתני למעליותא ולא זו מברכתו הראשונה ומברכין עליו בורא פרי העץ כענבים. ואין הלכה כר' אליעזר: **גמ'**. מודים וכו'. מפרש בבבלי משום מצוה מן המובחר: מילתא דרבי יוסי. דאמר דנהגו גם בקידוש שלא לקדש עד שימזוג: דרבי יונה טעם כסא ומתקן ליה פי' הרא"ש והתוספות בליל שבת היה טועם כוס של קידוש ולמחר מוזגו ומקדש עליו שנית אם כן בשעת קידוש הלילה לא היה מזוגו וא"כ לא יוכל

שנויי נוסחאות (פו"ח) **דאשכחן** בכי"ל דאנשנן. (פו"ע) **לא אמר כן** בכי"ל **לא כן אמר**. **מטובה** בכי"ל מטי בה ובג"ו מטו בה. (שו"ד) **לחבריה בפונדקא** בכי"ל לחמריה בפונדק דלוי. (פו"ע) **יוחנן** בכי"ל ובכי"ל **יונה**. (פוכ"ד) **חנינא** בד"ו **חיננא**.

עמודי ירושלים

וכל שאין בו קרבן מוסף כגון חנוכה ופורים כו' עי' במרדכי פ' במה מדליקין שהביא הירושלמי הזה והובא ג"כ בתה"ד (סי' לח) והי' לו הגירסא דבפורים וחנוכה מחזירין אותו וע"כ פסק כן יע"ש בתה"ד שכ' שיש מפרשים הירושלמי בשבת דחנוכה ופורים ע"ש. ועשו"ת רש"ל (סי' מ"ח) א"ח סי' תרצ"ג בב"ח ומ"ז שם מה שהאריכו בזה. אולם במרדכי לפנינו איתא הנוסחא בירושלמי כמו שהוא לפנינו רק שכ' בשם הראבי"ה דשויא עלי' חובה כמ"ש הבה"ג לענין תפלת ערבית וע"כ נפלאות הוא בעיני על החיי אדם (כלל קנ"ס סי' נ"ב) שפסק דאין מחזירין אותו וכ' וכן נ"ל דכן מצאתי בפ' ג' שאכלו ה"ד, מבואר מדבריו דהראבי"ה לא ידע מהירושלמי ושגה בזה דבאמת הראבי"ה הביא הירושלמי והי' לו נוסחא אחרת או שכ' ששויא עלי' חובה:

עמודי ירושלים הנינא

שכח ולא הזכיר של שבת אומר כו' הנה בשל ר"ח לא נזכר בכאן אם לחתום או לא ובש"ס ברכות (מ"ט א) מספקא ליה והרמב"ם בה' ברכות (פ"ב ס') פסק שלא לחתום וכ"ה בטוש"ע א"ח (סי' קפ"ח) אולם בתוס' רי"ח בברכות שם פסק לחתום ובדיעבד כשלא חתם יצא וראיתי באו"ז ה' סעודה שהביא נוסחת הירושלמי הזה והעתיקו ג"כ מעת ולא הזכיר בר"ח אומר ברוך שנתן ר"ח לעמו ישראל בא"י מקדש ישראל ור"ח וכתב ואשתמיטתיה למורי ר' יהודא התוא דירושלמי דחתים בה בפירוש דר"ח עכ"ל ואני אומר דלא נעלם ממנו הירושלמי רק דגרס כגירסתנו בירושלמי דלא נזכר בה ר"ח כלל:

שכח ולא הזכיר של שבת כו' עי' באו"ז ה' סעודה (סי' כ') שהביא שם לשון הירושלמי הזה בזה"ל אשר נתן מנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית בא"י מקדש השבת מעה ולא הזכיר יו"ט כו' מעה ולא הזכיר בר"ח אומר ברוך שנתן ר"ח לעמו ישראל בא"י מקדש ישראל ור"ח ולפנינו ליתא:

אילין בית נשיאי מה את עבד לון כבית א' או כב' בתים לכאורה אין לזה ביאור כלל. וראיתי בחי' הרמב"ן לפסחים (ד' כ"ס) שכתב שלא נתברר פי' הירושלמי ומ"ש הרא"פ לא נהירא כלל. ולענ"ד חי' נראה לפרשו עפ"י מה דפליגי בא"ח סי' קצ"ה דמה דאיתא בירושלמי דבעינן נכנסו מתחלה אדעתא דהכי אי בעינן אותו אפי' בבית א' או דוקא בב' בתים ע"ש. וא"כ יש להוכיח מהירושלמי הזה דבבית א' לא בעינן נכנסו מהחלה אדעתא דהכי ושפיר מקשה מה את עביד להון כנ"ל לפרש דברי הירושלמי ושוב זכני ד' ומצאתי באו"ז ה' סעודה (סי' ר"ד) שפי' כן ונהנתי. ועכ"פ מבואר דמה דבעינן נכנסו מתחלה אדעתא דהכי הוא משום קביעות ולכן אם רה"ר מפסיק לא הוי קביעות ולכן לא ידעתי מדוע העלה בצ"ע בשו"ת הלק"ט (ח"ב ס' קמ"ח) דמ"ש דבעדות מצטרפין כו' יעו"ש והדבר פשוט דלא דמי לאהדדי דכאן בעינן קביעותא: